ФРАНСИС СКОТ ФИЦДЖЕРАЛД
ПИСМА

Превод от английски: Мариана Неделчева, 1986

chitanka.info

ПИСМА ДО ПРИЯТЕЛИ

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН[1]

(1920)[2]
Съмит Авеню 599
Сейнт Пол, Минесота
15 август

Скъпи Зайо,

Щастлив съм, че получих от теб писмо. Аз съм затънал в мъките на творчеството — пиша нов роман.

Кое е най-доброто заглавие:

1. Възпитание на личността
2. Романтичният егоист
3. Отсам рая

Ще го изпратя на „Скрибнърс“. Те харесаха първия ми вариант. Тук прилагам две техни писма, които сигурно ще те развеселят. Моля те, после ми ги върни.

Току-що завърших разказа си за твоя сборник[3]. Още не съм го напечатал. Американско момиче се влюбва във френски офицер от един военен лагер в Южните щати.

От нашата последна среща досега аз се опитах първо да се оженя, после да се самоунищожа с пиене, но както толкова други почтени мъже, отритнати от жените и обществото, намерих утеха в литературата.

Три-четири мои не особено добри разказа ще излязат в списания.

Разказа за теб ще започна да пиша около 25 Auout[4] (както казват или не казват французите), тоест след десетина дни.

Със срам трябва да призная, че в момента религиозното ми чувство е само спомен — не, не съм прав, малко повече от спомен; във всеки случай не ходя на църква, нито пък мрънкам неясни слова над зърната на броеницата.

В Ню Йорк ще бъда вероятно през септември или в началото на октомври.

Джон Бишъп не се ли е мяркал?

За бога, Зайо, напиши роман и престани да си губиш времето с издаването на сборници. Ще ти стане навик.

Това прозвуча грубо и не на място, но знаеш какво имам предвид.

Твой
Скот Фицджералд от Холдър[5]

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

(1920)
Съмит Авеню 599
Сейнт Пол, Минесота

Скъпи Зайо,

„Скрибнърс“ приеха книгата ми и ще я издадат в края на зимата. Ти ще кажеш, че е основана изцяло на чувствата, но всъщност тя не е нито сантиментална, нито пошла.

Ще бъда в Ню Йорк вероятно през ноември — ще ти се обадя по телефона или направо ще мина да те видя. Все още не съм намерил време да напиша разказа за твоя сборник. По-добре не разчитай на мен.

Твой верен
Франсис Скот Фицджералд

ДО ДЖОН УИЙВЪР

(1921)
Гудрич Авеню 626
Сейнт Пол, Минесота

Скъпи Джон,

Изкуших се да напиша рецензията[6]. Четох отзивите на Браун и Ф. П. А., но нали знаеш колко ме обичат те и какво внимание обръщам на техните авторитетни мнения.

Това е моят нов стил на писане на писма[7]. Така биографът ми ще има повече място за бележки и коментари, когато вземе да събира писмата ми.

Последният брой на „Метрополитън“ още не е пристигнал. На всяка цена ще прочета „Емайл“. Как ми се иска да замина за Европа.

Твой
Ф. С. Фицджералд

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

(Пощенското клеймо е от 25 ноември 1921)

Скъпи Зайо,

Благодаря ти за пожеланията[8]. Така се радвам, че и това чудо свърши. Зелда се измъкна невредима и аз я наградих с croix de guerre[9] с палма. Като говорим за Франция, великият генерал с многозначителното име пристигна днес в нашия град.

Съгласен съм с теб относно Менкен[10] — Уийвър и Дел са направо ужасни…

Аз почти изцяло преработих книгата си[11]. Ако си спомняш, ти ми каза, че в сцената със среднощната беседа сякаш подготвям почвата за нещо, което остава нереализирано — тоест когато те всички започват да говорят, оказва се, че никой не казва нищо важно. Използувам някои мои нови, а (може би) и чужди идеи.

Виж приложението[12]… Свърших със себе си и сега се заемам с теб. Радвам се, че двамата с Тед Парамор сте заедно… Тед ми е много симпатичен. Може би е прекалено преуспяващ, за да се чувствува удобно в собствената си кожа, но на мен ми е симпатичен.

Какво значи това, по дяволите? Вероятно моят вътрешен усет ми го е продиктувал. Той се казва мистър Ики и е производител на портокали от Аляска…

Ако бебето е грозно, ще намери убежище зад пълното си име Франсес Скот.

Сейнт Пол е адски скучен град. Написах два хубави и три посредствени разказа.

Много харесвам „Трината войници“, написах рецензия за книгата за „Сейнт Пол Дейли Нюс“. Модерните романи ми омръзнаха, съвсем наскоро прочетох биографията на Клемънс от Пейн[13]. Великолепна е. Ако пишеш за мен в „Букман“, искам да прочета статията ти. Не намираш ли, че „Триумфът на яйцето“ е превъзходно заглавие? Статиите на Джон[14] и на Дон[15] за „Смарт Сет“ ми харесват и двете. Тъгувам за Ню Йорк. Може да дойде през есента, а после ще отида да живея в Англия. Твой приятел в тези дяволски времена, в тази пъклена дупка, животът.

Ф. Скот Фицджералд

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

(Вероятно е писано през пролетта на 1922 г.)
Гудрич Авеню 626
Сейнт Пол, Минесота

Скъпи Зайо,

По мълчанието ти съдя, че или не смяташ пиесата[16] за достатъчно добра, за да бъде предложена на Гилдията, или те са я отхвърлили.

Тия дни я преработих и изпращам един екземпляр на Харис. Ако мислиш, че в Гилдията биха се заинтересували, ще им изпратя друг и на тях. Ти сигурно вече си напреднал с твоята пиеса. Ще ми изпратиш ли едно копие?

В момента работя като вол над няколко филма. Съжалявам, че в Ню Йорк се видяхме толкова за малко. Имах намерението да говорим надълго и нашироко, но като започна това безкрайно парти, аз явно въобще не успях да изтрезнея достатъчно, за да понеса мисълта, че съм трезвен. Всъщност цялото това пътуване се оказа крайно неудачно.

Предай моите поздрави на Мери Блеър, Тед Парамор и на който друг от елита видиш.

Още нямаме планове за лятото.

Скот Фиц…

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

25 юни 1922 г.

Скъпи Зайо,

Благодаря ти, че си предал пиесата на Крейвън, а и въобще за интереса ти към нея. Боя се само да не я надценяваш — в момента подготвям „Мистър Ики“ за моята книга, която ще излезе през есента, и нещо не ми се вижда много добра. Смятам да я преработя и да й сложа друго заглавие. След това ще я изпратя на Хопкинс. Досега съм я давал само на Милър, Харис и на Театралната гилдия. Дано Крейвън се съгласи да вземе ролята. Както си личи и от текста, аз съм я написал специално за него. Съгласен съм с теб, че „Ана Кристи“ е твърде прехвалена…

Ще напиша още една пиеса, каквато и да е съдбата на тази. Печалбата от „Красиви и прокълнати“ беше задоволителна, макар и не вдъхновяваща. Мислехме, че ще бъде далеч по-добра от тази на „Отсам рая“, но сме се

лъгали. Много сгрешихме, дето я пуснахме на части в списанието. Докато излезе цялата, „Тримата войници“ и „Ситърия“ привлякоха вниманието на публиката…

Хареса ли ти новелата „Диамантът, голям колкото «Риц»“ и въобще чете ли я? Във всеки случай ще я включа в новата си книга…

Взех си „Одисей“ от книжарницата „Брик Роу“ и започвам да я чета. Жалко, че действието не се развива в Америка — в живота на ирландската средна буржоазия има нещо, което ме потиска страхотно, кара ме да се чувствувам до болка унил. Половината ми прадеди произхождат тъкмо от такава социална прослойка в Ирландия, а може би и по-нисша. Имам отвратителното усещане, че този роман ме разголва. Освен през октомври да замина на Юг или за Ню Йорк, та да прекарам там зимата.

Винаги твой
Ф. Скот Фиц

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

(Пощенското клеймо е от 7 октомври 1924 г.)
Вила „Мари“, Валескюр
Сен Рафаел, Франция

Скъпи Зайо,

Горното ще ти покаже къде се намираме, щом като заявяваш, че не можеш да намериш мястото на картата[17]. Твоето писмо ни достави огромно, колосално, изумително удоволствие. То е епохално, акрокритично, категориално. Откак го получих, живея нов живот, а Зелда отиде в женски манастир в Пелопонес…

Новините за пиесата са великолепни, както и за балета. От писмото ти разбирам, че О’Нийл и Мери са имали голям успех. Но за книгата на Ринг[18] не си прав. Моето заглавие беше възможно най-доброто. Ти както

винаги не си прав — но както винаги доводите ти са възможно най-правилните. (Това изречение е акрокритично, хипотетично, диаболично, метафорично…)

Вчера получих любопитна кратка бележка от него[19], в която иска да му обясня някои неща относно разказа[20] ми в „Мъркюри“. В първия момент не можах да разбера какво иска, след като прекара осем години в блажено мълчание. Обърни внимание: той бил католик. Аз съм му разбил сърцето.

А сега ще прибавя на писмото си онзи фицджералдовски щрих, без който то не би отговаряло на твоята представа за моя характер.

За новия си роман Синклер Луис е получил от „Дизайнър“ петдесет хиляди долара (деветстотин и петдесет хиляди франка) — аз никога не съм имал такъв успех, както този човек. (Впрочем наистина ли?)

Книгата ми[21] е чудесна, чудесни са и въздухът, и морето. Възстанових си здравето — вече не кашлям, не ме сърби навсякъде, нощем не се мятам от единия до другия край на леглото, не получавам чувството за празнота в стомаха, след като изпия две силни кафета. Последната зима наистина работих здравата — но всичко, което написах, е боклук и това сломи моя дух, както и желязното ми здраве.

Пиши ми за всичко — факти, клюки, злополуки, скандали, сензации, провали и нови слави, — както и за себе си.

Целуваме те
Скот

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

(1925)
Рю де Тилсит 14
Париж, Франция

Скъпи Зайо,

Благодаря за писмото, в което ми пишеш за романа[22]. Страшно съм щастлив, че го харесваш и че одобряваш самия замисъл. Според мен обаче аз съм допуснал една грешка, при това ГОЛЯМА ГРЕШКА, и тя е, че не описвам (а трябва да ти кажа и че не са ми ясни) емоционалните взаимоотношения между Гетсби и Дейзи от момента на тяхната повторна среща до катастрофата. Тази липса обаче е така хитро скрита от ретроспекцията на миналото на Гетсби и от страниците великолепна проза, че никой не я е забелязал — макар че всеки я е почувствувал и я е определил с други думи. Менкен казва (в едно изключително възторжено писмо, което получих днес), че единственият недостатък е баналността на сюжета, неговата развлекателност (той явно е забравил за преклонението си пред Конрад и е нагодил мисленето си към разтегления роман), но всъщност на него му е липсвал емоционалният гръбнак на историята в нейния кулминационен момент.

Без да правя оскърбителни сравнения между нещо първокласно и нещо третокласно, ще кажа, че ако моят роман е развлекателен, то развлекателен е и „Братя Карамазови“. Погледнат едностранчиво, последният може да бъде принизен до криминален роман. Твоето писмо и това на Менкен обаче дойдоха като компенсация, задето никой от рецензентите на книгата, дори и най-възторжените, въобще не са могли да я разберат, както и за още по-потискащия факт, че в сравнение с другите тя бе финансов провал (след като отказах да бъде издадена на части в списание и така загубих хонорара от хиляда и петстотин долара). Чудя се какво ли си е помислил Розънфелд[23] по този повод.

Видях се с Хемингуей. Утре двамата ще отидем при Гъртруд Стайн. Париж е пълен с американци — повечето са наши бивши приятели — и голяма част от времето ни отива в опити да им се изплъзваме, но не защото ни е неприятно да се виждаме с тях, а защото Зелда още не е

укрепнала напълно, пък аз трябва да работя; при това те, изглежда, не могат да говорят нищо друго освен полузлостни клюки за нюйоркските знаменитости. Франция започва да ми харесва. Наехме един чудесен апартамент до януари. След като две седмици в Париж наблюдавам американците, аз се отвратих от тях — от тези глупави, нахални жени и момичета, които смятат, че се интересуваш лично от тях, и които всичките (така казват) са чели Джеймс Джойс и просто обожават Менкен. Предполагам, че ние не стоим по-долу от другите нации, но контактът ни с тях изкарва на повърхността най-лошите ни качества. Ако имам някакъв пръст в оформянето на обноските на съвременното американско момиче, значи съм си свършил зле работата.

Много бих искал да те видя. Ще ти разкажа някои смешни неща. Други новини няма — освен това, дето двамата със Зелда мислим, че сме чудесни — както винаги, та дори и повече от друг път.

Скот

Отново ти благодаря за ободрителното писмо.

до джон пийл бишъп

(Пощенското клеймо е от 9 август 1925 г.)
Рю де Тилсит
Париж, Франция

Скъпи Джон,

Благодаря ти за твоето мило, задълбочено, проницателно и полезно писмо за „Великият Гетсби“. То е почти единственият понятен критически отзив за книгата, с изключение на едно писмо от мисис Уортън. Ще си помисля, дори вече мислех над това, което казваш за прецизността — страхувам се, че още не съм достигнал онзи безпощаден артистизъм, който би ме накарал да махна някой съвършен пасаж, ако няма място в контекста. Бих

могъл да махна почти съвършения, подходящия, дори блестящия — но както ти казваш, истинската прецизност все още не е постигната. Прав си и като смяташ Гетсби за неясен и неравен образ. Самият аз нито в един момент не съм го видял ясно — в началото той беше един мой стар познат, а после се превърна в мен; как стана това преливане, не знам.

Така както ми разказваш за новия си роман, мисля, че ще е чудесен — умирам да го прочета. Следващия месец, когато отидем на Ривиерата, аз също ще започна нов роман. Доколкото разбрах, там е и Маклийш[24] (в Антиб, където ще ходим и ние). Тази пролет Париж беше истинска лудница и както можеш да си представиш, ние бяхме в нейния център. Не знам кога ще се върнем в Америка — може би никога. Ще бъдем тук до януари (с изключение на месеца в Антиб), после през пролетта отиваме в Ница, а през следващото лято — в Оксфорд. Поздрави Маргарет и много благодарности за хубавото писмо.

Скот

до джон пийл бишъп

(1925 г.)

Уважаеми господине,

Приложеното[25] говори само за себе си. Междувременно бях в Антиб и Арчи Маклийш ми хареса много. Както и неговото стихотворение, макар и да е странно, че човек може да хареса нещо, което е така безобразно подражателско. В сравнение с него други, обявени за плагиатство творби могат да бъдат сметнати за оригинали.

Умирам да прочета новия ти роман. Аз също започвам да пиша нов. През това лято в Антиб нямаше никой друг освен мен, Зелда, семейство Валентино, семейство Мърфи, Мистингет, Рекс Инграм, Дос Пасос,

Алис Тери, семейство Маклийш, Чарлс Бракет, Мод Кан, Естър Мърфи, Маргьорит Намара, Е. Филипс Опънхайм, цигуларят Май, Флойд Дел, Макс и Кристал Ийстман, бившият премиер Орландо, Етиен дьо Бомон — с други думи, чудесно местенце да избягаш от света и да си поживееш непринудено. И все пак прекарахме чудесно. Не знам кога ще се върнем у дома…

Очакваме семейство Хемингуей за вечеря, така че приключвам писмото си, като ти пожелавам всичко най-хубаво.

Скот

до джон пийл бишъп

(Вероятно януари или февруари 1929 г.)

Скъпи Джон,

Бях се отчаял от несполучливия роман[26], когато започнах да чета новелата[27]. Джон, все едно, че са ги писали двама различни души. Новелата е едно от най-хубавите неща за войната, които съм чел — стои до най-доброто на Крейн и Биърс, — интелигентно написана и чудесно композирана. Точно когато в четири часа следобед се чувствувах така зле заради романа, тя ме развълнува и възхити — околностите на Чарлстаун, нощта в града, възрастната дама и преди всичко прекрасният, драматично разработен епизод с възрастната дама и среброто, както и умело и деликатно подготвената сцена с убийството.

Сега да преминем към по-практични въпроси — сигурен съм, че в „Скрибнърс магазин“ ще отпечатат новелата, стига да желаеш, и ще ти платят хонорар между 250 и 400 долара. Цифрата е мое предположение, но мисля, че ще бъде толкова. В случая с удоволствие бих изиграл ролята на твой литературен агент-любител. Ако не си известно име, е почти невъзможно да пробиеш в списание, където плащат по-големи хонорари — знам го от опита си с

„Диамантът, голям колкото «Риц»“, „Младият богаташ“ и др. Пиши да действувам ли — разбира се, мога да ти бъда полезен само що се отнася до публикуването на новелата в американско списание.

Сигурен съм, че написвайки този роман, ти си се научил на някои неща. В книгата има и светли моменти — например разговорите на Брейкспиър, но общо взето, това е едно безжизнено произведение. Ще се въздържа или не, няма да се въздържа, а ще подкрепя критиката си с факти, които ти несъмнено и сам си уловил[28].

Добре те наредих, но спомняш ли си твоите писма до мен във връзка с „Гетсби“? Ужасно ми беше мъчно, но от тях научих почти толкова, колкото от дружеските ти „лекции“ върху английската поезия.

Големият човек може да създаде много по-голяма бъркотия от малкия човек и през трите години, в които си работил над книгата, ти, с твоята внушителна фигура, си направил на парчета не един глинен съд. Добре, че не държиш кой знае колко на глинените съдове. Човек не бива да пише романи или поне не бива да ги започва с мисълта, че създава някаква безапелационна философска система — ти си се опитал да компенсираш липсата си на увереност с липсата на покорност към формата.

Важното е, че никой друг писател, пишещ на нашия език, с изключение вероятно само на Уайлдър, не притежава твоето разбиране на света, твоята култура и усет за социална критика — качества, проявени в този роман. Ще добавя и подходът (второ и трето лице и т.н.), такива твои специфични способности като изобразителността и чувството за „страната“, отражението на твоите лични добродетели като лоялността и прикриването на чувствеността, което до такава степен е твоят зъл гений, че вече не можеш и да разбереш, че е зъл — и с мен става така, когато съм пиян.

Във всеки случай самата история е чудесна. Не се ядосвай от писмото ми. Тази вечер се чувствувам ужасно и вероятно си го изкарвам на теб. Пиши ми в кой следобед

между два и половина и шест и половина ще можем да се видим тук, в Париж, за да си поговорим — определи датата и кафенето както на теб ти е удобно; що се отнася до мен, единствените ми заети дни са неделите. Междувременно ще надзърна още веднъж в романа ти, за да видя дали, ако се посъкрати, няма да стане по-добър. Но се боя, че от него няма да можеш да извлечеш никаква полза — нито слава, нито пари.

Твоят стар и винаги любещ те приятел
Скот

Извинявай за месианския тон на писмото. Започнах да си подпийвам още на втората страница и сега вече с положителност съм светец (като уж неподлежащия на зловонието на смъртта монах на Достоевски).

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

(Вероятно февруари 1933 г.)
„Ла пе“[29]? (О, господи!)
Таусън, Мериланд

Скъпи Зайо,

Току-що получих писмото ти с главата на Владимир Улянов[30]. Защо не дойдеш на празника, като останеш поне и за следващия ден? Искам да знам дали очакваш със смирение да поемеш ролята си на Луначарски и дали смяташ, че лично ти нямаш какво повече да кажеш с езика на прозата или че въобще няма какво повече да се каже. Може би отговорът на втория въпрос трябва да търся в „Замъкът на Аксел“ — жалко, защото си спомням някои твои по-раншни разкази, в които имаше много нови неща, по-късно доразработени от други писатели. (Не че и някои от по-новите ти работи не ми харесват — и по-специално „Хъл Хаус“).

Срещата ни беше злощастна. Аз дойдох в Ню Йорк, за да се напия… и не биваше в това състояние на безсилно отчаяние да се виждам с теб и Ърнест. Поемам изцяло върху себе си вината за всички неприятности — взаимоотношенията ми с Ърнест, изглежда, са стигнали до такъв стадий, при който, когато двамата пием заедно, аз изпитвам желанието ту да се заяждам с него, ту да му се подмазвам. Тъй или иначе, постъпих много егоистично.

Дос беше тук и двамата прекарахме чудесна вечер — ние с него не сме си много ясни един на друг и това може би е най-добрата основа за едно трайно приятелство. Алек дойде да ме види в „Плаза“ в деня, когато си тръгвах (все още бях в ужасно състояние, макар и външно да не ми личеше особено). За моя изненада той ми каза, че предната вечер ти си им разяснил основите на ленинизма, дори на марксизма, и Дос ми обясни, че съвсем наскоро си бил публикувал статия в „Ню Рипъблик“ в същия дух.

Миналата седмица се видях с Т. С. Елиът — бяхме заедно един следобед и после вечерта. Четох на глас негови стихотворения и усетих, че той много си ги харесва. Симпатичен ми е…

Ела през март. Не знам точно кога се пада празникът, но ти разбери и ни съобщи приблизителната дата на твоето пристигане. Разбери го предварително, за да не се разминем.

Винаги твой приятел
Скот…

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

7 септември 1934 г.
Парк Авеню 1307
Болтимор, Мериланд

Скъпи Зайо,

Последните ти две статии[31] в „Ню Рипъблик“ ми направиха силно впечатление. Макар винаги да сме подхождали към нещата по различен начин, мисля, че в сферата на литературата ни свързва едно общо качество — проницателността. Способността да долавяме скрития смисъл, недоизказаното.

Хубаво беше едно време, когато всички вярвахме в едни и същи неща. Още по-хубаво беше, когато си мислехме, че ще умрем всички заедно или ще живеем заедно, и никой от нас не предполагаше, че ще познае тази страхотна самота, съпътстваща хората, които посвещават останките си на художествената литература или бавно разлагащото си се тяло — на Човешката Идея. И въпреки това благодарение на ударението, което поставяш в твоята статия в „Ню Рипъблик“ върху силите, които не знаят що е покой, върху реките, които текат до безкрай, върху плуващите облаци, които разнасят своите предсказания вечер, следобед или сутрин, благодарение на това чувство за нещата нашите пътища вървят приблизително успоредно, дори когато различните тълкувания на фактите, за които говорим, ни отделят един от друг с километри.

Написах това писмо, за да изразя пламенното си съгласие с една твоя идея, залегнала в дискусията върху Мишле: че условията променят безвъзвратно хората и че това, което на светлосин фон изглежда мораво, на друг фон може да изглежда зелено или снежнобяло. Искам да знаеш, че поне един от твоите многобройни читатели е уловил скрития смисъл на думите ти.

Твой вечно любещ те приятел
Скот

ДО БИАТРИС ДАНС (?)

Септември 1936 г.

Никога не ми е вървяло толкова наопаки, и то с такова предизвикателно постоянство. Звучи парадоксално, но напълно в духа на обстоятелствата, че наследството, което получих след смъртта на майка си (самият аз бях толкова болен, че не можах да я видя, преди да умре, нито да отида на погребението й), е най-щастливото събитие за мен в последно време. Тя беше една упорита възрастна жена, упорита в обичта си към мен, въпреки моето пренебрежение към нея, и би било напълно в нейния стил да умре, за да живея аз.

Благодаря ти за днешната телеграма. Хората посрещнаха есето ми в „Ескуайър“ със смесени чувства — мнозина смятат, че съм направил страхотна грешка, като съм препечатал есе от „Крахът“. От друга страна, получавам безброй писма от почитатели, с които те ме молят да публикувам есетата повторно в „Ридърс Дайджест“, както и няколко предложения за включването им в антологии, на които най-благоразумно отказвам.

Тонът на тези есета сериозно навреди на плановете ми относно Холивуд (които обаче и без това нямаше да се осъществят заради счупеното ми рамо). Някои хора, изглежда, са отсъдили по него, че аз съм една развалина — и в морално, и в творческо отношение.

Сега стигам до някои неща, за които може би съм ти писал в предишните си писма. Казах ли ти, че си счупих рамото, като скочих от петметрова височина, която едно време не би представлявала никаква трудност за мен, и че рамото ми се счупи още преди да се докосна до водата — доста любопитно явление според тукашните лекари; и че когато то вече бе почти заздравяло, макар все още да бях в гипс, една сутрин в четири часа се подхлъзнах в банята и лежах на пода цели четиридесет и пет минути, преди да успея да изпълзя до телефона, за да повикам Мак на помощ. Нощта беше гореща, аз лежах на мозаечния под, целият мокър под гипса, и настинах — получих нещо като артрит, така наречената миотоза, която засегна всички стави на тялото ми от страната, на която лежах; така отново

бях прикован към леглото и допреди три дни, когато започна да ме поотпуска, стенех и проклинах безспир. Точно през този период почина майка ми, а се случиха и още десетина други неща, така че ще са ми нужни няколко месеца, докато прочистя развалините от напълно похабеното лято, през което произведох само един посредствен разказ и два-три сценария за късометражни филми.

ДО ДЖЕРАЛД И САРА МЪРФИ[32]

Скъпи мой — това се отнася и до Сара,

Напоследък писах на разни други хора, които не означават нищо за мен; на теб исках да пиша едва когато имам някаква добра новина. Вероятно това е въпрос и на гордост — през този безрадостен и в лично, и в обществено отношение месец септември почти всичко наведнъж отиде по дяволите и аз трябваше мъчително и дълго да се катеря отново към върха.

Или накратко: няма защо да ти говоря за ужасните провали, внезапните поврати и привидните лекове, нито за проблемите с белите ми дробове, които тровеха целия ми организъм. Достатъчно е да ти кажа, че имаше месеци, когато температурата ми стигаше 38,5, после спадаше до 38,2, после пак повишение, пак понижение, като в следобедните часове се установяваше на 37 и нещо, и тогава можех да пиша в леглото си, а сега от два месеца и половина може би имам грип — нищо работа. На всичкото отгоре изпаднах и в психическа депресия, като си мислех за финансовите си проблеми и за това как ще се отразят те върху Скоти и Зелда. Често си спомнях за вашата помощ в онзи ужасен момент… като за единственото хуманно дело, извършено в един свят, в който се чувствувах преждевременно умрял и забравен. Хилядите, които бях давал и вземал на заем, вече не ме тревожеха. Явно на този свят има такива, които вземат, и такива, които дават, и

толкоз. Така че през цялото това време аз си мислех за вас, вие винаги бяхте близо до мен.

Завърнал се отново в света на живите, аз съществувам сравнително добре. Великите ми мечти обаче са разбити и аз написах половината от един роман[33] и няколко сатирични разказа, които ще излязат в новия брой на „Ескуайър“. Докато бях болен, трябваше да отхвърля предложенията за четири-пет добре платени служби, подир това дойде един период, в който всички, изглежда, ме бяха забравили, но ето че преди месец един продуцент ме покани да направя филмов сценарий по мой разказ — срещу малък хонорар (2000 долара) и процент от печалбите. Става дума за „Завръщане във Вавилон“ — стар и нелош разказ, който някога бях публикував в „Поуст“ и чиято героиня се нарича Хонория[34]! Ще запазя името.

Перспективите изглеждат добри. Престанах да бъда пророк (написах думата правилно едва след третия си опит[35]), но ако изключителната устойчивост на организма ми, както я наричат лекарите, победи треската, след около месец може би ще бъда платежоспособен…

Сега вече знаете всичко за мен и обещавам, че в скоро време ще ви пиша пак. В своя защита мога да кажа, че във вашето писмо няма нито дума за самите вас. Жалко за… Докато ви писах, си спомних разни минали неща, а аз много лесно се просълзявам.

С най-голяма обич
Скот

ДО ЪРНЕСТ ХЕМИНГУЕЙ

8 ноември 1940 г.

Скъпи Ърнест,

Романът ти е чудесен[36], никой друг не може да напише такъв. Благодаря ти, че мислиш за мен, както и за посвещението. Четох книгата с огромен интерес, заедно с

теб изживявах писателските проблеми, които се появяваха в хода на повествованието, и често не съумявах да разбера как си постигнал някои неща. Клането е описано прекрасно, както и битката в планината, и историята с взривяването на моста. От интермедиите ми харесват особено тази за Карков, както и „Сонатата за смъртта“ на Пилар. Сцената, в която бащата се сбогува със сина си, е много силна. Ще прочета отново цялата книга.

Досега не съм ти казвал и колко харесвам „Да имаш и да нямаш“. Много писатели с настървение ще имитират твоя стил и способността ти да наблюдаваш — в тази книга има пасажи и цели страници, които по своята точност и сила се нареждат до Достоевски.

Моите поздравления и за големия успех на „За кого бие камбаната“. Страхотно ти завиждам, казвам го без никаква ирония. От всички европейски писатели винаги съм харесвал най-много Достоевски заради неговата неудържима притегателна сила. Завиждам ти и заради това, че сега ще имаш време да се занимаваш с това, с което искаш.

Все така с обич

P.S. Попаднах на една отдавнашна статия на Джон Бишъп, в която той разказва как ти си лежал четири дни под труповете на убитите войници в Капорето и как аз съм бил изключен от Принстън (това не е вярно, през един ноември се разболях тежко и ме изнесоха оттам на носилка — през ноември не могат да те изключат)… Всъщност исках да ти кажа, че един човек от твоя взвод ми разправи някои неща за теб, когато си бил на италианския фронт — как си пропълзял огромно разстояние, влачейки със себе си един ранен, и как после лекарите гледали и се чудели възможно ли е да си останал жив с толкова много рани по тялото. Не се тревожи — на никого няма да го кажа. Нито дори на Алън Камбъл, който онзи ден дойде да ме види и ми донесе новини за теб.

P.S. (2) Чувам, че ще се жениш за една от най-красивите жени, които съм виждал. Предай й моите най-добри пожелания.

ДО ЕДМЪНД УИЛСЪН

Н. Лорял Авеню 1403
Холивуд, Калифорния
25 ноември 1940 г.

Скъпи Зайо,

Мисля, че романът ми[37] е добър. Писах го трудно. Той няма нищо общо с модните тенденции и сигурно ще бъде критикуван, но е откровен и аз повече от всеки друг път се опитвах да бъда точен и искрен по отношение на емоциите. Все се надявах, че някой друг ще го напише, но явно никой не пожела да се заеме с тази работа.

Поздрави и на двамата
Скот

---

[1] *Едмънд Уилсън* (1895–1972) — американски писател и критик, един от най-близките приятели на Фицджералд още от студентските им години в Принстънския университет. От това време датира и неговият прякор „Зайо“. ↑

[2] В други издания това писмо, както и повечето от останалите, включени в настоящия подбор, фигурират с други дати. ↑

[3] Едмънд Уилсън е подготвял сборник с разкази за Първата световна война. ↑

[4] Непр. от Août (фр.) — август. — Б.пр. ↑

[5] Става дума за Холдър Хол, едно от спалните помещения в Принстън. ↑

[6] За книгата на Уийвър „Марджъри печели играта“ — според Андрю Търнбул, а според Едмънд Уилсън — за стихосбирката на Уийвър „По американски“. ↑

[7] Писмото е било написано с много малки букви в средата на листа, като от двете страни е имало широки бели полета. ↑

[8] По случай раждането на дъщерята на Скот и Зелда Фицджералд. ↑

[9] Войнишки кръст (фр.). — Б.пр. ↑

[10] *Хенри Луис Менкен* (1880–1956) — американски издател и писател-сатирик. Неговата социална критика е била насочена преди всичко към ограничеността на буржоазното съсловие в САЩ. Бил е един от издателите на списание „Смарт Сет“, а по-късно двамата заедно с А. Нопф издават авторитетното списание „Америкън мъркюри“. ↑

[11] Романът „Красивите и прокълнатите“. ↑

[12] На тези страници е бил записан почти целият монолог на Мори Ноубъл от главата, наречена „Беседа“. ↑

[13] … *биографията на Клемънс от Пейн* — става дума за биографията на Марк Твен (неговото истинско име е Самюъл Лангхорн Клемънс), написана от американския писател и издател Албърт Пейн (1861–1937). Пейн е автор и на редица други изследвания върху творчеството на Твен. ↑

[14] *Джон Пийл Бишъп* (1892–1944) — американски поет, романист и критик, близък приятел на Фицджералд, негов състудент от Принстънския университет. ↑

[15] *Доналд Огдън Стюарт*. ↑

[16] „Вегетиращият“. ↑

[17] Фицджералд е бил нарисувал карта на френския бряг между Йер и Ница. ↑

[18] Става дума за книгата на Ринг Ларднър „Как се пишат разкази“. ↑

[19] Техен общ приятел, чието име се споменава в изречение, съкратено от Едмънд Уилсън (представените в този подбор писма са подготвени за издаване именно от Е. Уилсън). ↑

[20] Заглавието на този разказ е „Опрощение“. ↑

[21] Романът „Великият Гетсби“. ↑

[22] „Великият Гетсби“. ↑

[23] *Пол Розънфелд* — американски критик, привърженик на авангардизма. ↑

[24] *Арчибалд Маклийш* (1892) — американски поет и обществен деец. ↑

[25] Както пояснява Джон Бишъп, „приложеното“ е било някакво препоръчително писмо до него, но той не си спомня кой е бил препоръчваният. ↑

[26] Става дума за един непубликуван роман на Джон Пийл Бишъп. ↑

[27] „Мазето“ — разказ от Дж. П. Бишъп, включен в неговия сборник „Изчезнаха с хиляди“. ↑

[28] В изданието, от което е правен преводът, са пропуснати следващите няколко пасажа, съдържащи критика, която засяга единствено Джон Пийл Бишъп. ↑

[29] *„Ла пе“* — стара викторианска къща с красива градина, разположена в предградията на Болтимор, която Фицджералд е наел през пролетта на 1932 г., за да бъде близо до съпругата си, която е била на лечение в клиниката на доктор Фипс. ↑

[30] Фицджералд говори за пощенската марка с образа на Ленин, залепена за плика. ↑

[31] Статии върху творчеството на френския историк Жул Мишле (1798–1874). ↑

[32] *Джералд и Сара Мърфи* — приятели на Фицджералд, към които той е бил изключително много привързан. Те са били доста нетипични представители на американския елит, при които големите материални възможности са били щастливо съчетани с артистичен вкус, чувство за хумор, култура и такт. През двадесетте години тяхната къща в Антиб „Вила американа“ е била средище на интересни и изтъкнати личности. ↑

[33] „Последният магнат“. ↑

[34] Фицджералд е нарекъл своята героиня Хонория по името на дъщерята на Сара и Джералд Мърфи. ↑

[35] Фицджералд е бил известен с лошия си правопис. ↑

[36] „За кого бие камбаната“. ↑

[37] „Последният магнат“. ↑

ПИСМА ДО ФРАНСЕС СКОТ ФИЦДЖЕРАЛД

8 август 1933 г.
„Ла пе“, Роджърс Фордж
Таусън, Мериланд

Здравей, Сладкиш[1],

Страшно бих искал да си изпълняваш добре задълженията. Ще можеш ли да ми кажеш нещо повече за заниманията си по френски? Радвам се, че си щастлива — макар да не вярвам в щастието. Не вярвам и в нещастието. Те съществуват само на сцената или на екрана, или в книгите, в живота ги няма.

Вярвам само в едно: че животът награждава за добрите дела (в зависимост от вродените способности на човека) и наказва на неизпълнението на задълженията, при това наказва двойно. Ако в библиотеката на лагера имате сонетите на Шекспир, помоли мисис Тайсън да потърсиш в книгата онзи сонет, който съдържа следния стих: „Лилиите, които гният, миришат по-лошо от водораслите[2].“

Днес чувствувам главата си празна; струва ми се, че животът се изразява само в това да произвеждам разкази за „Сатърди Ивнинг Поуст“.[3] Мисля за теб, и винаги с удоволствие; но ако още веднъж ме наречеш „татенце“, ще хвана Белия Котак и ще го напердаша хубаво, по шест удара за всяка твоя проява на непокорство. Как ти се струва това?

Ще уредя сметката за лагера.

А сега ще завърша в полушеговит тон.

Неща, които трябва да те вълнуват:

смелостта

чистотата
предприемчивостта
изкусната конна езда.
Неща, които не трябва да те вълнуват:
общественото мнение
куклите
миналото
бъдещето
съзряването
преднината, която някой друг би имал в сравнение с теб
успехът
неуспехът, освен ако ти не си виновна за него
комарите
мухите
насекомите въобще
родителите
момчетата
разочарованията
удоволствията
удовлетворението.
Неща, за които трябва да се замислиш:
Към какво точно се стремя?
Каква съм в сравнение с моите връстници по отношение на:
а) образоваността
б) разбирам ли наистина хората и мога ли да общувам с тях?
в) старая ли се да превърна тялото си в полезен инструмент или го пренебрегвам?

Целувам те с обич

Есента на 1937 г.[4]

Ще се постарая да не се появя с такси за Деня на благодарността[5], за да не те излагам пред твоите

„изискани“ съученички. Не е ли старомодно богатите момичета да бъдат наричани „изискани“? Хващам се на бас, че поне единият от дядовците на две трети от съученичките ти при мис Уокър е продавал стари неща из бордеите на Ню Йорк, Чикаго или Лондон, и ако знам, че има опасност да възприемеш критериите на богаташите пришълци, веднага бих те преместил в някое училище в Южните щати, където образованието не е чак на такава висота и думата „изискан“ не е така нелепо опошлена. Знам ги аз всичките тия мошеници и ако има друг, по-гибелен път от този между Парк Авеню[6] и Рю де ла пе, то на мен поне не ми е известен.

Тези хора нямат дом, те се срамуват да се нарекат американци, а същевременно не могат да овладеят културата на някоя друга страна; обикновено се срамуват от мъжете си, от жените си, от дядовците си и не са в състояние да отгледат потомци, с които да се гордеят, дори и да са имали смелостта да ги родят, срамуват се един от друг и въпреки това всеки разчита на слабостите на другите, те са истинска заплаха за обществото, в което живеят — но защо всъщност трябва да продължавам? Знаеш отношението ми по тези въпроси. Ако дойда и те видя, че си възприела маниерите на Парк Авеню, ще трябва да ми се оправдаваш като някой просяк от Джорджия или като някой убиец от Чикаго. Бог да му е на помощ на Парк Авеню.

7 юли 1938 г.

Много се радвам, че си добре и не седиш със скръстени ръце, но съжалявам, че твоят подбор от постфлоберовски реализъм те е разочаровал. Ако бях аз, не бих започнал Хенри Джеймс с „Портрет на една дама“, който не е от най-ранните му произведения и е пълен с маниеризми. Защо не прочете най-напред „Родерик Хъдзън“ или „Дейзи Милър“? „Господарят Джим“ е голяма

работа — поне първата трета на романа, както и самият му замисъл, въпреки че силата му намалява, когато се стигне до съдебните зали в Калкута — или беше някъде другаде, не помня. Интересно ми е дали разбираш защо този роман е толкова добър. „Сестра Кари“, може би първата литературна изява на американския реализъм, е дяволски хубава книга, а се чете така лесно, както „Истинската история“[7].

Пролетта на 1940 г.

Открай време пролетта за мен е най-ужасното време за работа. През периода на продължителната зимна скука не ми остава нищо друго, освен да чета, да се уча. Но после, в дългите мечтателни дни на пролетта, губя желанието си за наука и едва през юни съумявам да нагазя отново в нейните горещи води. И аз не знам какво да ти кажа — всичките ми съвети са крайно отвлечени и теоретични. Но ако сега двамата бяхме заедно и можехме да поговорим така, както ние си знаем, вероятно бих успял да ти помогна с проблема за концентрирането. Всъщност не е толкова трудно да се концентрираш, дори и за такива мечтатели като теб и мен — работата е там, че ние се чувствуваме адски сигурни, стига да имаме достатъчно пари в банката за утрешния обяд и достатъчно запаси от морални сили, за да можем да преодолеем следващото изпитание. Ние винаги си въобразяваме, че притежаваме резерви — материални и морални, — без всъщност да е така, и оттук идват главните ни беди. Една от причините, поради които често се озовавам в долината на депресията, е, че през година-две трябва да се катеря нагоре след поредния банкрут. Знаеш ли какво точно значи банкрут? Това значи да посягаш към запаси, които не притежаваш. Едно време се мислех за толкова силен, че ми се струваше невъзможно да се разболея, а ето че най-неочаквано лежах болен цели три години, след което трябваше бавно и

продължително да се катеря пак нагоре. По-мъдрите хора някак успяват да натрупат резерв — например, ако такъв човек си определи една вечер, за да се подготви за тест по философия, и точно тази вечер научи, че най-добрият му приятел е болен и се нуждае от неговата помощ, той би могъл да му я посвети, тъй като си е оставил в запас още един или два дни. Но аз мисля, че в това отношение и ти като мен ще бъдеш глупак през целия си живот, тъй че само си хабя думите.

7 май 1940 г.

Питаш ме дали в изкуството е по-голямо постижение да създадеш нова форма, или да усъвършенствуваш старата. Най-добрият отговор на този въпрос е дал Пикасо в разговор с Гъртруд Стайн, макар че думите му са горчиви: „Направиш нещо пръв, а после дойде някой друг и вземе, че го направи по-добре…“

Според всеки истински творец откривателят — тоест такъв като Джото или Леонардо — хиляди пъти превъзхожда съвършения Тинторето, а оригиналните Лорънсовци са хиляди пъти по-велики от Стайнбековците.

20 юни 1940 г.

Как бих искал да сме заедно сега, в този следобед. В момента седя и унило разсъждавам над загубата на тригодишния ми форд и на тридесет и три годишния ми зъб. Според полицията фордът (купен изцяло на кредит) вероятно ще бъде намерен, калифорнийските младежи обичат тази детинска игра — да крадат коли и после да ги изоставят някъде. Но любимият ми зъб…

Като компенсация открих, че в новия брой на „Колиърс“ са пуснали един мой разказ. Бях го започнал през 1936-а, когато си счупих рамото, и го писах с

прекъсвания през следващите две години. Струваше ми се ужасен. Съмнявам се дали ще успея някога да овладея изкуството на краткия, популярно написан разказ. В момента пиша един шедьовър за „Ескуайър“ и чакам да видя дали моят продуцент ще успее да продаде на Шърли Темпъл сценария по „Завръщане във Вавилон“. Ако това стане, бъдещето ще ми се струва много по-светло…

Току-що ми се обадиха от полицията, че са намерили колата. Крадецът, след като му свършил бензина, я изоставил насред булевард Холивуд. Горкото момче сигурно се е страхувало да помоли някого да му помогне да избутат колата до тротоара. Надявам се, че следващия път ще пипне хубавата голяма кола на някой продуцент, с много бензин и с по един зареден пищов във всеки страничен джоб, та да може да започне истинската си кариера на престъпник. Не обичам, когато някой прекъсне образованието си.

Имаш ли копие от статията за „Ню Йоркър“? Чух, че лекциите на Джон Мейсън Браун били много посещавани, и мисля, че театралната критика е доста модна като предмет, но на мен лично тя ми напомня с нещо на училището за разпоредители в „Рокси“[8]. Струва ми се прекалено откъсната от самия театър. А може би целта е именно да се откъснеш от предмета и най-крайната фаза на едно такова откъсване би било училище за подготвяне на критици, които да критикуват преподавателите, водещи лекциите по театрална критика.

Светът наистина е гадна работа — току-що изчетох новия брой на „Лайф“ и сега се хвърлям на един филм на Борис Карлоф, та да се поободря. Много вдъхновяващ филм, нарича се „Труп за закуска“…

Някога мислех, че Лейк Форест е най-прелестното място на този свят. Може и да е бил.

18 юли 1940 г.

Интересно ми е дали си чела нещо това лято имам предвид някоя добра книга като „Братя Карамазови“, „Десет дни, които разтърсиха света“ или „Животът на Христос“ на Рьонан. Никога не ми говориш за четивата си, освен за кратките откъси, които разглеждате в училище и които четеш по необходимост. Знам, че си прочела някои от книгите, които ти дадох миналото лято, но нищо друго не ми е известно по този въпрос. Чела ли си например „Дядо Горио“ или „Престъпление и наказание“, или „Куклен дом“, или „Свети Матей“, или „Синове и любовници“? Човек не може да си изработи добър стил, ако всяка година не опознава по няколко първокласни писатели. Или по-точно, вместо да представлява подсъзнателна амалгама от всичко онова, което те е възхитило, твоят стил ще бъде просто отражение на стила на онзи автор, който си чела напоследък.

3 август 1940 г.

Не е лесно да започнеш сам, без чужда помощ. В началото се нуждаеш от някой ентусиаст-познавач; когато бях в Принстън, Джон Пийл Бишъп изпълни тази роля за мен. Аз открай време пописвах стихове, но той ме накара в течение на няколко месеца да разбера разликата между поезията и онова, което не е поезия. Едно от първите ми открития вследствие на неговото обучение бе, че някои от преподавателите, които ни учеха що е поезия, всъщност я мразеха и нямаха никакво понятие от нея. Започнах едни безкрайни препирни с тях, които завършиха с това, че престанах да ходя на лекциите им…

Поезията трябва да гори в теб като огън — както музиката за музикантите или марксизмът за комунистите, — в противен случай тя е нищо, безсмислена, формалистична скука, която педантите могат до безкрай да отрупват с досадните си бележки и обяснения. „Ода на гръцката ваза“ е невероятно красива, всяка сричка тежи на

мястото си, както всяка нота от Бетховеновата Девета симфония, или пък е нещо, което не можеш да разбереш. Тя е това, което е, тъй като, в даден момент от историята един изключителен гений е спрял за малко и я е докоснал. Мисля, че съм я чел поне сто пъти. Едва на десетото четене започнах да разбирам за какво става въпрос, долових нейния ритъм и съвършената й вътрешна структура. Същото е и с „Ода на славея“, която не мога да чета, без да се просълзя; същото е и със знаменитите строфи за двамата братя — „защо бяха те тъй горди“ и т.н., както и с „Навечерието на деня на света Агнеса“, съдържащо най-богатата, най-чувствената образност в английската поезия, без да се изключва Шекспир. И накрая — четирите велики сонета на Кийтс — „Звезда сияйна“ и прочие…

Ако човек още като млад осъзнае тези неща и притежава добър слух, по-късно лесно би правил разлика между златото и шлаката в онова, което чете. Тези осем стихотворения могат да послужат като пример за майсторство за всеки, който действително се интересува от словото, от неговата способност да въплъщава идеи, да убеждава и очарова. След като си чел Кийтс, известно време подир това имаш чувството, че цялата друга поезия представлява само някакво подсвиркване с уста или мрънкане.

12 август 1940 г.

Работата сред бедняците се отразява различно върху различните хора. Ако самият ти си беден, вникваш в тяхната психология и това те обогатява — например когато някой младеж, работил на луксозни кораби, се прехвърли на най-обикновена шхуна, той ще трябва да споделя лишенията на моряците и несъмнено ще възприеме за цял живот нещо от техния мироглед. Затова пък, ако някоя възпитаничка на Бенингтън реши за разнообразие да поработи един месец някъде из копторите, като прекарва

уикендите в разкошния дом на родителите си в Лонг Айланд, тя не би получила нищо друго освен самодоволното чувство, че е избраница, която живее в изобилие.

5 октомври 1940 г.

Радвам се, че си харесала „Смърт във Венеция“. Не виждам никаква друга връзка между тази новела и „Портретът на Дориан Грей“ освен алюзията за хомосексуалните наклонности на двамата герои. „Портретът на Дориан Грей“ е малко повече от силно въздействуваща приказка, която подтиква седемнадесетгодишните към интелектуални занимания (така, както ти възприемаш романа сега, навремето го бях възприел и аз). По-късно, когато го прочетеш отново, ще видиш колко е наивен в основата си. Той се намира някъде в долния, разпарцалосан край на „литературата“ така, както „Отнесени от вихъра“ е в горната граница на масовото четиво. Затова пък „Смърт във Венеция“ е произведение на изкуството, принадлежащо към школата на Флобер, което обаче не значи, че само по себе си не е оригинално. Уайлд е имал два модела за „Портретът на Дориан Грей“: „Шагренова кожа“ на Балзак и „Наопаки“ на Юисманс.

Декември 1940 г.

Моят роман е тайна, така поне се надявам. Мисля, че едно от добрите правила е, когато пишеш нещо, да не говориш за него, докато не го свършиш. В противен случай губиш нещо от произведението. То никога вече няма да ти принадлежи напълно.

Никога не критикувам някого заради неуспехите му — в живота има твърде сложни ситуации, — но към

липсата на усилие съм безпощаден.

Не унивай от това, че разказът ти не е първа класа. Същевременно няма и да те окуражавам, защото, ако искаш да направиш нещо на този свят, трябва сама да преодолееш препятствията по пътя си и да се поучиш от собствения си опит. Никой не е станал писател само защото го е искал. Ако имаш да кажеш нещо — нещо, което смяташ, че никой преди теб не е казвал, трябва да го усещаш страшно силно в себе си; така накрая ще съумееш да го изразиш по начин, който никой преди теб не е намирал. И тогава онова, което имаш да кажеш, и начинът, по който го казваш, се сливат в едно цяло — сливат се така неотделимо, че сякаш са били създадени заедно…

Още малко проповед: това, което чувствуваш и върху което размишляваш, само ще си намери нов стил. Хората често се възхищават от „новия стил“ на даден писател, но това е така, защото те си мислят, че говорят само за стила, докато всъщност говорят за стремежа една нова идея да бъде предадена с такава сила, която да притежава оригиналността на мисълта. Писателството е ужасно самотно занимание и както знаеш, аз не исках ти да се впускаш в него, но щом така си решила, нека още в началото знаеш тези неща, които аз успях да разбера едва след години.

Да пишеш добре, е все едно да плуваш под водата със затаен дъх.

Изводът е следният: няма да получиш нито финансова независимост, нито безсмъртие. Но ще постъпиш умно, ако се опиташ да го публикуваш дори и без хонорар, дори и само в някое студентско списание. Така ще получиш чувството за собствено литературно съществование и ще се сближиш с други, които се стремят към същото. Що се отнася до самия процес на писане, аз мога да ти помогна само донякъде. Според мен, за да можеш да твориш стегната проза, трябва поне да си се

опитал, ако ще и безуспешно, да напишеш хубав сонет, да си чел кратките драматични стихотворения на Браунинг и т.н. — но това беше моят собствен подход към прозата. Твоят може да бъде по-друг, както беше по-друг подходът на Ърнест Хемингуей. Не бих написал това дълго писмо, ако не бях почувствувал, под приповдигнатата мелодичност на твоето повествование, следи от истински ритъм, който носи клеймото на Скоти. На разказа ти все още му липсва правдивост — читателят би казал: „Е, и какво от това?“ Но когато в някой необикновен миг пожелаеш да опишеш нещо тайно, интимно — не скандала, не онова, което се говори, а същността, причината за това, което се е случило на някой студентски бал или след него, тази правдивост може би сама ще дойде при теб — и тогава ще разбереш как е възможно дори зашеметеният от големия град лапландец да почувствува необходимостта да влезе в някой от бижутерските магазини „Картие“.

Повечето ми връстници се захванаха сериозно за работа не на двадесет и две, а на двадесет и седем, тридесет години, та и по-късно, като междувременно бяха опитвали какво ли не — от журналистиката и учителството до скитането по моретата като най-обикновени моряци и сражаването по военните фронтове. Поетичният талант, какъвто до голяма степен е моят, обикновено съзрява рано. Докато белетристичният зависи от други фактори — нужни са асимилиране и внимателен подбор на материала или, казано по-просто, трябва да имаш какво да кажеш и да намериш интересен, интелигентен начин да го кажеш.

Чака ме тежка работа с този сценарий и вероятно няма да мога да ти пиша дълги писма, преди да започне годината във Васар[9]. Прочетох разказа в „Колидж базар“ и много го харесах. Използувала си някои чудесни нови похвати и единственият му недостатък е, че не е добре балансиран, което е характерно за многократно преработваните творби. За да се получи хубав разказ, той

трябва да бъде написан наведнъж или най-много на три етапа — зависи от дължината му. Триетапният разказ трябва да бъде написан за три последователни дни, после един или два дни за корекция — и готово. Естествено това е идеалното положение — човек често се натъква на препятствия, с които трябва да се пребори, но, общо взето, когато работата над разказа се проточи, когато го пишеш трудно (а това става, когато нямаш ясна концепция и съответно цялата ти конструкция се обърква), после не се чете с лекота.

Започнах да чета романа на Том Улф, който ми препоръча.[10] По-добър е от „За времето и за реката“. Улф притежава чудесна и бърза мисъл, в книгите му има много чувства, макар на места те да граничат със сантименталността и да не са точно предадени, но зад всяка дума прозира неговата ужасна тайна — той няма какво особено да ни каже! Всички тези приказки за ВЕЛИКОТО ПУЛСИРАЩО СЪРЦЕ НА АМЕРИКА не са нищо друго освен най-банални, изтъркани фрази.

Улф умее по красив начин да преповтори вече казаното от Уолт Уитман, Достоевски, Ницше, Милтън, но самият той, за разлика от Джеймс Джойс, Т. С. Елиът или Ърнест Хемингуей, не може да добави нищо ново. Добре, всичко на този свят е толкова объркано и така враждебно към човека. И после? Повечето писатели намират своя златна жила; за Ърнест Хемингуей това е храбростта, за Джоузеф Конрад — съвършенството, за Д. Х. Лорънс — напрежението на човешките взаимоотношения, само Улф се пише за прекалено „умен“, използувам думата в нейния най-отрицателен смисъл. Умен като Фейдиман от „Ню Йоркър“, умен като критиците, които, както сам твърди, така презира. „Няма връщане у дома“ обаче е пощаден от този смъртен грях; в него има живот. Бих искал някой път да си помислиш защо и по какво тази книга е по-добра от една такава имитация на натурализма на Зола, каквато е „Души в окови“ на Моъм, и дали наистина е по-добра…

Ще оставя за един ден романа си, за да отида на зъболекар, на лекар и при моя литературен агент — при последния, за да обсъдим някои въпроси, свързани с работата ми в киното, ако реша през февруари отново да се заловя с нея.

Веднъж хванат в примките на материалния свят, човек трудно може да намери време да оформи собствения си литературен вкус, да прецени сам за себе си валидността на философските концепции и да формулира това, което поради липсата на по-добро определение бих нарекъл мъдрия и трагичен смисъл на живота.

---

[1] Адресатката на тези писма — Франсес Скот Фицджералд, през 1933 година е била на дванадесет години. Повечето от писмата са представени с извадки, избрани от Едмънд Уилсън. ↑

[2] Уилям Шекспир, Сонет 94. ↑

[3] За Фицджералд, както и за много други американски писатели, писането за списания е било главният източник на средства. ↑

[4] През 1937–1940 г. Скот Фицджералд е работел като сценарист в Холивуд и повечето от следващите писма вероятно са писани оттам. От време на време обаче той е отивал за кратко до Източното крайбрежие и това писмо може би е написано при едно от тези негови пътувания. ↑

[5] *Денят на благодарността* — официален празник в САЩ (последният четвъртък от м. ноември) в памет на първите колонизатори в Масачузетс. ↑

[6] Парк Авеню е символ на богатството и лукса; намира се в съседство с Петото Авеню и Мадисън Авеню, в самото сърце на Манхатън. ↑

[7] „Истинската история на…“ — с тези думи са започвали заглавията на редица булевардни романи, ето защо фразата е станала синоним именно на този тип романи. ↑

[8] „*Рокси*“ — най-големият и най-луксозен киносалон в САЩ. Намира се в Ню Йорк. ↑

[9] *Васар* — колеж за жени, основан през 1861 г. от пивоваря милионер и филантроп Ричард Васар. И до днес колежът Васар наред с колежа Радклиф са известни като най-реномираните учебни заведения за жени по Източното крайбрежие. ↑

[10] „Няма връщане у дома“. ↑

ТРИ ПИСМА ПО ПОВОД „ВЕЛИКИЯТ ГЕТСБИ“

ОТ ГЪРТРУД СТАЙН

Хотел „Перноле“
Беле, 22 май 192. (1925)

Мили мой Фицджералд,

Ние сме в Беле и прочетохме книгата ви — хубава книга. Харесва ми мелодията на вашето посвещение; то показва, че вие сте закърмен с красота и нежност — и това е много радостно. Другото хубаво нещо е, че умеете да се изразявате свободно в изречения — и това също е много радостно. Умеете да се изразявате свободно в изречения и човек може да ги прочете и разбере — и това между впрочем е радостно. Вие пресъздавате нашия днешен свят така, както някога Такъри е пресъздал своя в „Пенденис“ и в „Панаир на суетата“ — и това не е малък комплимент. Вие показвате новия свят с неговите нови буйства — нещо, което, колкото и да е странно, никой преди вас, още с романа си „Отсам рая“, не бе направил. Моите очаквания, породени от „Отсам рая“, не са били напразни. Новата ви книга е много хубава, но различна, по-зряла. И така е винаги — човек не става по-добър, а по-различен, по-зрял, което е чудесно. Желая ви и за в бъдеще сполуки и ви благодаря за истинското удоволствие, което ми доставихте. Очакваме с нетърпение да се видим с вас и мисис Фицджералд, когато се върнем през есента. Предайте й, моля ви, моите поздрави. Вас също поздравявам.

Г. Стайн

„Павийон Коломб“
Сен Брис су форе
Сарсел
8 юни 1925 г.

Скъпи мистър Фицджералд,

През последните три-четири седмици пътувах и когато преди няколко дни се върнах, заварих вашия роман с написаното вътре приятелско посвещение.

Трогната съм, че ми изпращате екземпляр от книгата си, защото усещам, че за вашето поколение, което направи такъв далечен скок в бъдещето, аз вероятно представлявам литературния еквивалент на мебелите с пискюли и газените канделабри. Затова, мисля, ще разберете искреното нежелание, с което ще се осмеля след няколко дни да ви изпратя в отговор последния продукт на моята писателска работилница.

Междувременно позволете ми да ви кажа колко много ми харесва Гетсби, или по-точно Неговата книга, и какъв голям скок сте направили — в сравнение с предишните си творби. Засега единственото ми несъгласие с нас е следното: за да бъде Гетсби наистина Велик, трябваше да опишете по-подробно неговия изминал жизнен път (е, не от бебешката люлка, но поне от посещението му на яхтата, ако не и по-отрано), вместо да го давате в кратко резюме. По този начин той би получил място в обществото и неговата трагедия накрая би се превърнала наистина в трагедия, а не просто във fait divers[1] за сутрешните вестници.

Но вие ще ми кажете, че това е старият и следователно не вашият начин на писане; впрочем читателят трябва да бъде щастлив дори и само от това, че се е срещнал с вашия съвършен евреин и с унилия Уилсън и че е присъствувал на жалката оргия в апартамента на Бюканан, наблюдавана и от зашеметеното паленце. Всичко

това е предадено майсторски, но обедът с Улфсхайм, както и всяка по-нататъшна поява на този герой ме карат да предсказвам още по-големи успехи! Благодаря ви още веднъж.

Искрено ваша
Идит Уортън

P.S. Почти не ми остана място за писане, но искам да ви поканя с мисис Фицджералд да дойдете тази седмица у нас на обяд или на чай. Уведомете ме за деня, ако обичате.

ОТ Т. С. ЕЛИЪТ

Ръсел Скуеър 24
Лондон
31 декември 1925 г.

Скъпи мистър Скот Фицджералд,

Получих „Великият Гетсби“ с вашето очарователно посвещение една сутрин, когато бързах да замина — по съвета на лекаря си предприех пътешествие по море. Ето защо оставих книгата у дома и я прочетох едва след като се завърнах преди няколко дни. Вече съм я прочел обаче три пъти. Ни най-малко не се влияя от вашата оценка за мен, когато казвам, че от години не ме е заинтригувал така роман — бил той английски или американски.

Когато имам време, ще ви пиша по-подробно, за да ви обясня защо смятам, че книгата ви е толкова забележителна. Всъщност според мен с нея американската проза бележи първата си крачка, напред след Хенри Джеймс…

Между другото, ако имате някой разказ, който мислите, че ще бъде подходящ за „Крайтириън“, изпратете ми го, ще ви бъда задължен.

С много благодарности
Ваш Т.С. Елиът

P.S. По едно съвпадение в своята рубрика с вести в броя на „Крайтириън“ от 14 януари Гилбърт Селд е посочил „Великият Гетсби“ като книга, заслужаваща специално внимание.

---

[1] Хроника „Произшествия“ (фр.). — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.